

CZU 82.09-2:792.2(478)=135.1

DRAMATURGI PE SCENELE TEATRELOR
DIN REPUBLICA MOLDOVA*Tamara COTOMAN,*
bibliotecară

Un produs bibliografic este rezultatul unei cercetări mai extinse sau mai restrânse, mai superficiale sau mai profunde.

Ion STOICA

Un titlu generic pe cât de simplu, pe atât de sugestiv. Chiar incitant. Cititorul interesat își va pune imediat întrebarea: „Cine sunt dramaturgii biobibliografați?”

Produsul bibliografic, pe care urmeză să-l disecăm, este rodul unei cercetări temeinice în domeniul dramaturgiei universale și naționale. Este un proiect bibliografic inedit în peisajul teatral basarabean. O impozantă lucrare de perspectivă istorică, cu valoare de unicat.

În *Notă asupra ediției* se menționează: „Lexiconul biobibliografic *Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova* a fost realizat în baza unui studiu bibliografic fundamental pe parcursul a mai multor ani cu un efort de a uni dramaturgia națională și universală, nume celebre și mai puțin cunoscute ale dramaturgilor pe scenele teatrelor noastre. Lucrarea marchează traseul dramaturgiei în perioada de la Independență (1991) până în 2017”.

Așadar, care sunt numele dramaturgilor, piesele/operele dramatice ale căror au fost montate pe scenele teatrelor din Republica Moldova? Sunt multe, tocmai 174 la număr – nume celebre, dramaturgi consacrați, dar și debutanți, de la Serghei Aksakov („unul dintre cei mai buni memorialiști, un indispensabil cronicar, un excelent peisajist și observator al vieții naturii, un clasic al limbii”, precum îl definește Arkadi Gornfeld) până la Leonid Zorin (un alt exponent al literaturii ruse). În continuare, vom enumera, alfabetic, doar câteva nume celebre din dramaturgia universală, dramaturgia română și cea națională incluse în *Lexicon*: Hans Christian



Andersen (autor de basme, dramaturg, poet danez), Aristofan (reprezentant de vază al comediei antice grecești), Samuel Beckett (dramaturg, romancier, eseist irlandez), Mihail Bulgakov (prozator, dramaturg și eseist rus), Albert Camus (romancier, dramaturg și eseist francez), Anton Cehov (dramaturg și prozator rus), Miguel de Cervantes (romancier, poet și dramaturg spaniol), Euripide (poet și dramaturg tragic grec), Johann Wolfgang von Goethe (poet, dramaturg, romancier), Nikolai Gogol (prozator și dramaturg rus), Victor Hugo (poet, romancier, dramaturg francez), Eugène Ionesco (dramaturg, eseist, critic literar

francez de origine română), Franz Kafka (romancier și nuvelist ceh de limbă germană), Jean-Baptiste Molière (dramaturg și actor francez), Ovidiu (poet latin), Luigi Pirandello (dramaturg, prozator, poet și eseist italian), William Shakespeare (cel mai de seamă dramaturg, poet și actor englez); dramaturgi români: Lucian Blaga, Ion Luca Caragiale, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Liviu Rebreanu, Mihail Sebastian, Marin Sorescu, Matei Vișniec; dramaturgi din Republica Moldova: Andrei Burac; Aureliu Busuioc, Ion Druță, Nicolae Esinencu, Iulian Filip, Dumitru Matcovschi, Andrei Strâmbeanu, Gheorghe Urschi. Șirul ar putea fi continuat, dar lăsăm pe seama cititorului să-l depene.

Prezentarea personalităților a fost realizată într-o manieră atractivă, inovatoare – o prezentare amplă și bine documentată.

În concordanță cu titlul lucrării – *Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova* –, alcătuitoarii propun și câte un *Fișier biografic* pentru fiecare autor aparte. Este de apreciat scrupulozitatea cu care au fost întocmite acestea. Fișierul se deschide cu un motto ce poartă semnătura dramaturgului/autorului însoțit de o imagine fotografică a acestuia. La finele fiecărei biografii alcătuitoarii

plasează câte un episod din aprecierile făcute de unii mari specialiști în domeniul dramaturgiei despre personalitatea prezentată, toate fiind selectate cu multă iscusință și exactitate.

Respectând strict criteriul de alcătuire a unui lexicon, numele proprii ale dramaturgilor bibliografați sunt ordonate alfabetic, indiferent de țara de origine a acestora. Înregistrările bibliografice sunt sistematizate după cum urmează: *Texte dramatice, Viața și activitatea, Referințe critice, Montări, Analiza lucrărilor*.

Totul este cântărit, filtrat, trecut pe sub o lupă de expert: date exacte, evenimente, cifre verificate. Or, tocmai acest lucru presupune un *Lexicon*: o maximă corectitudine, precizie, exactitate, fără nici un fel de aproximații sau ipoteze.

Majoritatea surselor au fost consultate *de visu*. Toate acestea, luate la un loc, au solicitat autorilor un efort intelectual considerabil, o muncă enormă de cercetare, de verificare, de depistare și regăsire a informației. O muncă riguroasă, dificilă, tenace dar și inspirată, lucru absolut indispensabil pentru elaborarea unui lexicon.

Alcătuitorii au căutat să atragă la elaborarea *Lexiconului* oameni avizați din arealul cultural și teatral din Republica Moldova, nume notorii din comunitatea teatrală de la noi, oameni care cunosc fenomenul teatral pe din afară, cu o mare experiență, cu vaste cunoștințe în domeniu, într-un cuvânt – profesioniști. Recenzenți: Vera Mereuță (artistă emerită, actriță la Teatrul „Luceafărul” din Chișinău (1960-1964), crainic la Radio Moldova (1964-1999), supranumită și „vocea de aur” a Radio Moldova, dar și vocea care răsună în transportul public din Chișinău, anunțând ce stație urmează, actualmente profesor universitar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Mircea V. Ciobanu (scriitor, critic literar, editor de carte, redactor-șef la Editura Știința, numele cărui se regăsește în șirul dramaturgilor incluși în *Lexicon*), Mariana Starciuc (doctor în arte, lector universitar la Catedra Studii Teatrale și Scenografie, prodecan activitate științifică și de creație FATCM, scenarist, scriitoare). Redactor științific: Ana Ghilaș, doctor în filologie, cercetător științific coordonator, Institutul Patrimoniului Cultural, catedra Studii Teatrale și Scenografie.

Este lăudabil și demn de apreciat efortul depus de autori la întocmirea *Anexelor*, rarism de variate. Cu riscul de a ocupa prea mult spațiu, voi reproduce, totuși, titlurile și descrierea acestora, chiar dacă sunt prea lungi: 1. *Spectacole montate pe scenele teatrelor din Republica Moldova* (pentru realizarea acestei anexe a fost

concepută o grilă-cadru aplicată tuturor lucrărilor dramatice: titlul, autorul, teatrul unde s-a montat spectacolul, regizorul, premiera), 2. *Lista teatrelor cu spectacole montate* (conține denumirea teatrelor și spectacolelor în ordine alfabetică), 3. *Indicator geografic al dramaturgilor (prozatorilor)* (cuprinde țările și dramaturgii în ordine alfabetică). Anexele sunt întocmite cu pretenții clare de obiectivitate, fiindcă sunt bazate pe documente, probe adunate din arhivele teatrelor, afișe, programe, repertoriul stagiunilor, materiale publicate în mass-media.

La o lectură mai atentă observăm cu câtă iscusință, cunoaștere a domeniului, dar, mai ales, dragoste pentru Teatru, au fost întocmite aceste *Anexe*, conferind lucrării și titlu de carte-document. Mai mult decât atât, *Anexele* pot servi drept pistă de lansare pentru studierea fenomenului teatral din Moldova.

„Fiind în centrul comunității academice a AMTAP, am fost motivați să suplinim prin acest proiect de cercetare bibliografică un domeniu mai puțin supus criticii literare din Republica Moldova. Am încercat să cumulăm cât mai complex informația despre dramaturgi, textele dramatice și lucrările dramatizate reprezentate pe scenele teatrelor din Republica Moldova”, consideră directoarea Bibliotecii Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, doamna Rodica Avasiloaie.

Pentru a facilita găsirea rapidă a informațiilor relevante, alcătuitoarii au pus la dispoziția cititorului 3 *Indexuri auxiliare*: *Index de nume*, *Index de nume al regizorilor* și *Index de spectacole*, care fac din lucrare un instrument de lucru de cea mai mare utilitate.

Alcătuitoarii realizează, în fapt, mai mult decât un Lexicon bibliografic – o veritabilă cronică teatrală în date semnificative care vine să ofere cititorului o imagine cât mai completă a fenomenului artistic și cultural – Teatrul universal și prezența lui pe scenele teatrelor din Republica Moldova.

O prezență notabilă între publicațiile de acest gen din republica noastră, *Lexiconul Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova* este de o utilitate maximă pentru cercetătorii din domeniul teatrului, pentru cadrele didactice, doctoranzi, studenți, bibliotecari, viitori artiști, elevi, pentru publicul larg, interesat de dramaturgie și teatru, precum și pentru toți împătimiții de teatru.

Arhitectura lucrării, informația ei bogată, variată și sistematic organizată fac din lucrare una din cele mai de seamă realizări editoriale – un volum masiv, ce însumează exact 800 de pagini,

doldora de date istorice menite să administreze cu exactitate materialul adunat, cu o captivantă bibliografie la bord, o bogată galerie foto, și o ținută poligrafică impecabilă. În spatele acestei titanice munci a stat o frumoasă echipă de adevărați profesioniști. Să-i cunoaștem: Rodica Avasiloaie, directorul Bibliotecii (coordonator); alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan; redactori: Rodica Avasiloaie, Elena Țăra; redactare bibliografică: Svetlana Teodor; culegere, tehnoredactare computerizată: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan; machetare: Igor Roman; prezentare grafică: Aliona Timuța.

Și mai e ceva. Ceva important.

Această idee îndrăzneță a fost plăzduită, cu ani în urmă, de doamna Vasilisa Nechiforeac, bibliotecar cu o mare experiență, și un bibliograf prin vocație. Sperăm ca acest proiect bibliografic inedit în peisajul teatral basarabean să aibă continuitate, să fie unul cu bătaie lungă, așa încât să cuprindă/includă și perioada imediat următoare de după anul 2017 încoace, perioadă în care prezența dramaturgilor străini pe scenele teatrelor din Republica Moldova a fost tot mai resimțită.

Ar fi nedrept să nu evocăm aici un motto ce poartă semnătura imensului actor, regizor și om de cultură Ion Caramitru care deschide paginile acestui valoros volum: „În momente de criză ale societății Teatrul joacă un rol fundamental: criza poate crea anticorpi, care să îndrepte lumea spre lucrurile mai sigure, iar cultura este unul dintre acestea. Bucuria sufletului și a minții într-o sală de teatru poate compensa supărările diurne, pentru că Teatrul rămâne pururi interesant, bogat, semnificativ și cald. Indiferent de context, Teatrul se reface prin el însuși. El nu va dispărea, va fi mereu în căutare”.

Un post-scriptum absolut necesar

Pe 14 februarie 2023, în cadrul Concursului ABRM, la categoria „Cele mai reușite lucrări în domeniul Biblioteconomiei și Științei Informării ale anului 2022”, lexiconul bibliografic *Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova* a obținut Premiul „Ion Madan” – pentru cercetări fundamentale în domeniul bibliologiei și bibliografiei.

Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova : Lexicon biobibliografic / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Academia de Muzică,

Teatru și Arte Plastice, Biblioteca ; alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan ; coordonator: Rodica Avasiloaie ; redactare bibliografică: Svetlana Teodor ; redactor științific: Ana Ghilaș. – Chișinău : [S. n.], 2022 (Bons Offices). – 800 p. : fot., il. – ISBN 978-9975-166-55-3.

CZU 821.135.1(478).09-1=135.1

SENINUL CERULUI POETIC

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

După ce și-a delectat cititorul fidel cu două plachete de versuri, intitulate semnificativ: *A sunat aseară mama* (2019) și *O toamnă ca un cântec* (2020), iată și frumoasa surpriză oferită de poeta Emilia Plugaru prin cuprinsul volumului – *Cer de sineală* (Chișinău, R.P. Editor, 2021). Această carte de poezii reprezintă experiența directă a scriitoarei, transfigurată în grade diferite, și descoperă principala sursă a versurilor sale, în repetate rânduri trăite sincer, intens, confesiv: „Îmi ascund visele, bucuriile și tristețile/ într-un rid./ Îmi trag cearșaful peste cap și cearșaful devine un zid./ Afară urlă vântul ca un lup singuratic,/ flămând./ Stau cu zidul meu fragil peste creștet,/ nu mai las pe nimeni/ să-mi facă ravagii în gând./ – Hai, fără mofturi, ieși,/ vântul nu mai bate din bici./ – Nu vreau,/ primăvara mea e cu mine,/ e atât de bine aici”.

Poeta are o foarte lucidă conștiință a propriilor afinități și aspirații. Ea își elaborează *poetica* explicit, etapă cu etapă, cu o mereu prezentă perspectivă a timpului prezent.

Scrisul și trăirea Emiliei Plugaru și-au confundat ritmurile într-un clip particular fiecărei etape a vârstei, fiecărui anotimp trăit: „Am bătut la ușa soarelui,/ nu mi s-a deschis,/ aproape orbisem/ în noianul de lumină.../ Într-o zi am coborât/ pe pământ./ Uitasem de casa mea/ și casa uitase de mine.../ Văzând cu câtă ușurință/ se leapădă pomul de frunză,/ mi-am amintit de trandafirul/ de pe covorul/ pe care îl țesuse mama/ într-o toamnă plină de ploii”.

Cititorul atent va observa că poeta noastră și-a evaluat creația poetică fără false ambiții și fără infatuare. Spirit confesiv, autoarea volumului de poezie *Cer de sineală* explicitează cu exactitate natura raporturilor dintre biografie și poemele sale, din care și rezumă